

УДК 349.2(477)

І.Ю. ХОМИЧ, прокуратура м. Києва

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ФОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: соціальне забезпечення, форми соціального забезпечення, соціальна допомога, ознаки соціальної допомоги

Соціальні допомоги займають важливе місце в системі соціального забезпечення населення України. Практична цінність соціальної допомоги полягає в тому, що кожний громадянин України отримує право на матеріальне забезпечення на рівні не нижчому від прожитковий мінімум, у разі, якщо з незалежних від нього причин його середньомісячний дохід не відповідає встановленому законодавством рівню, і якщо такий громадянин в силу різних обставин не застрахований в системі загальнообов'язкового соціального страхування, або якщо тривалість його страхового стажу не дає йому право на отримання соціальних страхових виплат. Фінансування всіх видів соціальної допомоги здійснюється за рахунок Державного та місцевих бюджетів. Це є однією з основних особливостей даної форми соціального забезпечення. Поряд з цим існують й інші специфічні ознаки соціальної допомоги, які відрізняють її від інших форм соціального забезпечення населення України.

Проблемі дослідження соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України, присвячено ряд праць таких авторів, як І.В. Гущина, Ю.М. Жук, А.А. Казанчан, О.В. Москаленко, М.В. Філіпова, Ш. Шайхатдінова, М.А. Янтураєва та багатьох інших.

Однак, комплексного дослідження специфічних ознак соціальної допомоги, як особливої форми соціального забезпечення населення України у вітчизняній науковій літературі не проводилося, що обумовлює ак-

туальність теми. З цього приводу, метою даної статті є визначення особливостей соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України. Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання: визначити поняття соціальної допомоги, проаналізувати специфічні ознаки та здійснити класифікацію соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України.

Для визначення особливостей соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України, необхідно, перш за все, з'ясувати етимологію терміну «допомога» та проаналізувати наукові концепції з приводу тлумачення категорії «соціальна допомога».

Так, термін «допомога» є неоднозначним за своїм змістом і вживається в таких основних значеннях: 1) сприяння кому-небудь у чому-небудь, участь в чому-небудь, що приносить полегшення; 2) матеріальна підтримка; 3) захист, порятунок у біді; 4) сприяння в лікуванні, полегшення страждань [1, с.374]. Таким чином, в загально-правовому значенні категорія «допомога» означає матеріальну підтримку громадян, які опинились у скрутній життєвій ситуації. В науці права соціального забезпечення соціальна допомога визначається не однаково.

Так, на думку А.С. Дудкіна, соціальна допомога – це форма конкретних історичних суспільних відносин, які виникають на базі діяльності, пов'язаної із задоволенням потреб людей, що опинилися у важкій життєвій ситуації, з якої вони не знаходять самостійного соціально прийняттого виходу [2, с.13]. Історичний зміст суспільних відносин, що виникають із діяльності з надання різних видів соціальних допомог, визначається тим, що кожний етап державного розвитку обумовлений спрямованістю соціальної політики, яку проводить держава на цьому етапі. Зокрема, сучасний історичний період державотворення в Україні характеризується такими особливостями: залежність розміру соціальної допомоги від встановленого рівня прожиткового мінімуму, різноманітність видів соціальних допо-

мог, фінансування всіх видів допомог із Державного (місцевого) бюджету.

В.Ю. Панченко вважає, що соціальна допомога – це адресна діяльність. Ознака адресності, зазначає автор, впливає з тієї обставини, що допомога є не практично безмежною сукупністю різноманітних соціальних чинників, що сприяють здійсненню інтересів тієї чи іншої людини, групи, що сприяють подоланню проблем, які виникають в їх повсякденному житті, а професійною цілеспрямованою діяльністю, орієнтованою на конкретного суб'єкта (суб'єктів) отримання, конкретну проблемну життєву ситуацію (конкретний тип проблемних життєвих ситуацій), реалізацію конкретних інтересів суб'єкта отримання в проблемній життєвій ситуації [3, с.17].

Для виникнення у громадянина права на більшість видів соціальних допомог необхідно, щоб одночасно виконувались такі умови: по-перше, сукупний дохід громадянина (сім'ї) був нижчим за прожитковий мінімум; по-друге, відсутність достатнього рівня доходу обумовлювалось незалежними від громадянина (сім'ї) причинами; по-третє, наявність обставин, з якими пов'язано виникнення право на соціальну допомогу (наприклад, народження дитини, настання похилого віку тощо); по-четверте, громадянин, який звертається за отриманням соціальної допомоги, має бути незастрахованим в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Однак, із цього правила є деякі виключення. Зокрема, допомога по вагітності та пологах, одноразова допомога при народженні дитини призначається та виплачується в незалежності від розміру сукупного середньомісячного доходу родини або заявника. Таким чином, навіть, якщо такий дохід перевищує прожитковий мінімум, то право на державну допомогу у зв'язку із вагітністю та пологами виникає все одно. Хоча розмір допомоги по вагітності та пологах визначається у відсотках до середньомісячного доходу жінки (100 %), однак, встановлено його мінімальний розмір – не менше 25 % прожиткового мінімуму [4]. Отже, можемо констатувати, що в даному виді

соціальної допомоги не обов'язковою є умова про рівень доходу нижчий за прожитковий мінімум.

Виходячи зі змісту ст.8 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» можна також зробити висновок, що жінка, яка звертається за допомогою у зв'язку з вагітністю та пологами може бути і застрахована в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування (наприклад, працює або навчається), однак, їх страховий стаж не достатній для отримання страхових виплат (зокрема, менший шести місяців). В іншому випадку (якщо страховий стаж більше 6 місяців) жінка підпадає під дію Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності».

Таким чином, можемо зробити висновок, що для набуття права на державну соціальну допомогу обов'язковою є умова про недостатність або відсутність страхового стажу.

В науці права соціального забезпечення категорія «соціальна допомога» розглядається в широкому та вузькому значенні. Так, соціальна допомога в широкому розумінні – це всі види державного соціального забезпечення, які виплачуються в грошовій або натуральній формі. Зокрема, у Великому економічному словнику соціальна допомога визначається, як турбота держави, суспільства про громадян, які потребують допомоги, сприяння у зв'язку з віком, станом здоров'я, соціальним становищем, недостатньою забезпеченістю засобами існування. Соціальна допомога (соціальний захист, соціальне забезпечення) виявляється у вигляді пенсій, допомог, надання матеріальної допомоги, обслуговування хворих і престарілих, турботи про дітей [5, с.581]. Таким чином, в широкому розумінні соціальна допомога повністю ототожнюється із системою державного соціального забезпечення громадян.

У вузькому розумінні соціальна допомога – це виключно грошова виплата (одноразова чи періодична), яка призначається окремим категоріям громадян у порядку і розмірах, перед-

бачених законодавством [6, с.77]. Однак, на нашу думку, розуміння соціальної допомоги в широкому та вузькому значенні не відповідає дійсній правовій природі та сутності соціальної допомоги. Зокрема, не вірним є ототожнення системи державних соціальних допомог та всіх інших форм соціального забезпечення, адже кожна із цих форм має свої специфічні особливості. Так само, неможна зводити зміст соціальної державної допомоги лише до одноразової або періодичної грошової виплати, позбавляючи її інших ознак, зокрема, фінансування за рахунок Державного або місцевих бюджетів тощо. Тому, більш вдалим видаються ті визначення категорії «соціальна допомога», які враховують більшість специфічних ознак, властивий цій формі соціального забезпечення.

Зокрема, одним з найбільш вдалих вважаємо визначення, представлене М.Д. Бойко, який під допомогою з соціального забезпечення розуміє гарантовані, врегульовані нормами права разові або періодичні (щомісячні) грошові виплати соціально – аліментарного характеру, з метою матеріальної підтримки громадян, які в силу певних соціальних випадків, передбачених законом, потребують такої допомоги незалежно від наявності в них будь-яких інших джерел доходу [7, с.245]. Із даного визначення можна зробити висновок, що соціальна допомога має такі основні ознаки, як: 1) аліментарний характер (в тлумачному словнику «аліментарний» визначається, як пов'язаний із живленням, харчуванням [1, с.34], тобто, в правовому розумінні – такі виплати пов'язані із забезпеченням головних життєвих потреб людини); 2) метою соціальної допомоги є матеріальна підтримка громадян; 3) підставою виникнення права на соціальну допомогу є потрапляння особи під вплив певного соціального випадку. Слід звернути увагу, що такий випадок є відмінним від страхового випадку. При цьому, автор, не застосовує класичне поняття «складна життєва ситуація», з якою більшість науковців пов'язують виникнення права на різні види соціальної допомоги. Оскільки, дійсно, не всі соці-

альні випадки, потрапляння під дію яких надає право на соціальну допомогу, можна віднести до складної життєвої ситуації (наприклад, народження дитини, усиновлення дитини). Однак, неможна погодитись з думкою М.Д. Бойко з приводу того, що соціальна допомога виплачується громадянам, які потребують такої допомоги, не залежно від наявності в них будь-яких інших джерел доходу. Таке твердження викликає деякі сумніви, оскільки законодавством України встановлено, що право на більшість видів соціальної допомоги виникає саме у громадян, середньомісячний дохід яких є нижчим за прожитковий мінімум (допомога малозабезпеченим сім'ям, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку тощо).

Таким чином, проведений аналіз наукових підходів до визначення поняття «соціальна допомога» дозволяє зробити висновок, що дане поняття розуміється у таких основних значеннях: 1) як сукупність (система) суспільно-правових відносин; 2) як система грошових виплат; 3) як форма (вид) соціального забезпечення. Погоджуючись з усіма трьома підходами до розуміння соціальної допомоги, розглянемо зміст кожного з її основних значень.

Як система суспільно-правових відносин, соціальна допомога – це складний комплекс елементів (суб'єктів, об'єктів, змісту та юридичних фактів), які в сукупності утворюють відповідні правові зв'язки; вступаючи в них суб'єкти реалізують свої права та виконують обов'язки стосовно забезпечення належного життєвого рівня громадян, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування або якщо тривалість їх страхового стажу не достатня для отримання права на страхові виплати, за наявності, визначених законодавством України підстав та умов, тобто таких, які визнані державою соціально значущими. Суспільно-правові відносини, які виникають у зв'язку із призначенням та виплатою соціальної допомоги, як і відносин із соціального страхування є багатосторонніми.

Суб'єктами цих відносин з однієї сторони виступають громадяни (сім'ї), які звернулися

за відповідним видом соціальної допомоги, з другої сторони – державний орган, який уповноважений приймати та розглядати документи заявників та приймати рішення про призначення або відмову у призначенні допомоги, з третьої – державний орган, який здійснює фактичну виплату соціальної допомоги (перераховує бюджетні кошти). В сучасних умовах виплата соціальної допомоги в більшості випадків здійснюється через установи комерційних банків, які можна вважати самостійною стороною цих відносин. У відносинах з виплати деяких видів соціальної допомоги, зокрема, допомоги сім'ям з дітьми, суб'єктом також виступає головний державний соціальний інспектор органів праці та соціального захисту населення разом з управліннями (відділами) у справах сім'ї та молоді, службами у справах дітей і органами опіки та піклування, які проводять моніторинг виплат і використання допомоги, вибірково обстежують окремі сім'ї, а також здійснюють контроль за цільовим використанням допомоги і створенням належних умов для повноцінного утримання та виховання дітей [8].

Громадяни, як суб'єкти відносин, що виникають у зв'язку зі зверненням та виплатою соціальної допомоги, характеризуються такими ознаками: 1) вони не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування або мають не достатній страховий стаж для отримання права на страхову виплату; 2) опинились в складній життєвій ситуації або потрапили під дію обставин, які визначені державою соціально значущими; 3) мають низький рівень середньомісячного доходу або отримали право на соціальну допомогу незалежно від розміру їх доходу (наприклад, допомога при народженні дитини).

Державним органом, який призначає соціальну допомогу виступає управління праці та соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, структурні підрозділи з питань праці та соціального захисту населення виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем реєстрації заявників. У сільській місцевості заяви для призначення

соціальної допомоги приймають виконавчі органи сільських і селищних рад та здійснюють їх передачу відповідним органам праці та соціального захисту населення [9].

Органом, який виплачує соціальну допомогу є головний розпорядник бюджетних коштів в особі керівників головних управлінь, управлінь, відділів та інших самостійних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій, виконавчих органів рад, до компетенції яких належать питання праці та соціального захисту населення [10].

Зміст суспільно-правових відносин, які виникають у зв'язку з призначенням та виплатою державної соціальної допомоги, складають права та обов'язки суб'єктів цих відносин. Так, основними правами особи, яка звертається за призначенням та виплатою соціальної допомоги, є: 1) право на отримання консультації про документи, подання яких необхідне для розгляду питання про призначення допомоги, строки такого розгляду, період призначення допомоги та виплати тощо; 2) право на своєчасний розгляд поданих заявником документів та отримання обґрунтованого рішення про призначення або відмову в призначенні соціальної допомоги; 3) у разі прийняття рішення про призначення допомоги, право на своєчасну та повну виплату призначеної допомоги тощо. Обов'язками громадянина, який звертається за призначенням соціальної допомоги, є: 1) надання всіх, визначених законодавством документів; 2) подання правдивої інформації, на вимогу органу, який призначає та виплачує соціальну допомогу; 3) цільове витрачання коштів у разі призначення окремих видів допомог, які мають цільовий характер (наприклад, допомога сім'ям з дітьми).

Обов'язки державного органу, який призначає соціальну допомогу кореспондують правам заявника. Правами цього органу є: 1) право вимагати від заявника подачі всіх, визначених законодавством документів; 2) право перевіряти правдивість відомостей, що містяться в поданих документах; 3) право змінювати рішення про призначення та виплату соціальної допомоги у разі зміни обставин, з

якими пов'язане виникнення права на відповідний вид соціальної допомоги тощо.

Об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із призначенням та виплатою соціальної допомоги виступають дії та діяльність сторін цих правовідносин, спрямованих на забезпечення громадян, які з незалежних від них причин втратили повністю або частково свій нормальний дохід, необхідним рівнем матеріального забезпечення.

Підставою виникнення правовідносин із призначення та виплати соціальної допомоги є фактична (юридична) сукупність, яка містить такі юридичні факти, як звернення заявника до відповідного органу праці та соціального захисту населення із поданням всіх необхідних документів, прийняття рішення цим органом про призначення того чи іншого виду соціальної допомоги тощо.

Отже, правовідносини, що виникають у зв'язку із призначенням та виплатою соціальної допомоги характеризуються такими особливостями, як багатосторонній характер, особливий об'єкт та зміст.

Соціальна допомога розглядається також, як система грошових виплат. З цієї позиції державну соціальну допомогу можна визначити, як послідовну діяльність державних органів соціального захисту населення, а також головних розпорядників бюджетних коштів, пов'язана із призначенням, перерахуванням та виплатою грошових коштів у визначеному законодавстві розмірі. Соціальна допомога, як система грошових виплат, характеризується такими особливостями, як повне фінансування цих виплат із Державного (місцевого) бюджету, а також чітке дотримання порядку, розміру та строків здійснення грошових виплат.

Як форма соціального забезпечення, соціальна допомога – це механізм реалізації права громадян, не застрахованих в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування або застрахованих менше шести місяців, які опинились під дією факторів, визнаних державою соціально значущими, та внаслідок яких знизилась їх здатність до самозабезпечення, на достатній життєвий рівень, який не може бути нижчим за прожитковий мінімум.

Соціальну допомогу, як форму соціального забезпечення населення України, доцільно поділити за такими критеріями: 1) за цільовим призначенням: на компенсацію втраченої частини доходу (допомога по вагітності та пологах, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку тощо); на повну заміну середньомісячного доходу, який громадянин з незалежних від нього причин не в змозі отримувати (допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам тощо); на поховання громадянина не застрахованого в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування; на доплату до основного доходу, якщо такий дохід нижчий за встановлений законодавством прожитковий мінімум (допомога малозабезпеченим сім'ям тощо); 2) в залежності від правової підстави виникнення права на соціальну допомогу: потрапляння особи в складну життєву ситуацію, з якої не можливий самостійний вихід (допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам тощо); потрапляння особи під вплив інших обставин, які визнані державою соціально значущими та внаслідок яких знижується здатність до самозабезпечення (допомога при народженні дитини, допомога при усиновленні дитини тощо); 3) за формою призначення та виплати: одноразова грошова виплата (допомога на поховання) та періодичні платежі (більшість видів соціальної допомоги); 4) за категорією громадян, яким призначається соціальна допомога: соціальна допомога інвалідам та іншим особам, які не мають права на пенсію; допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам; допомога малозабезпеченим сім'ям; допомога сім'ям з дітьми тощо.

Різноманітність видів соціальної допомоги обумовлена тим, що законодавець при їх визначенні враховує більшість життєвих ситуацій, за яких може виникнути право на соціальну допомогу. При цьому законодавство України дозволяє органам місцевого самоврядування встановлювати додаткові види соціальної допомоги в своєму регіоні. Однак, враховуючи, що бюджетних коштів ледве вистачає на фінансування основних видів соціальної допомоги, практика визначення додат-

кових її видів в окремих регіонах, як правило відсутня.

В юридичній науковій літературі висловлюються різні точки зору з приводу специфічних особливостей, притаманних соціальній допомозі, які відрізняють її від інших форм соціального забезпечення населення України.

Так, М.І. Полупанов до таких юридичних ознак, які розкривають зміст поняття допомоги по соціальному забезпеченню, відносив: 1) приналежність соціальної допомоги до розряду грошових виплат; 2) обмеженість виплати допомоги певними часовими рамками; 3) безкоштовний аліментарний характер виплати; 4) цільову спрямованість (виплачується при настанні певних випадків): тимчасове звільнення від виконання трудових обов'язків (у зв'язку з хворобою, при санаторно-курортному лікуванні, при карантині, при протезуванні з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства); догляд за хворим членом сім'ї; вагітність і пологи; народження дитини; смерть; виховання в сім'ї дитини-інваліда віком до 18 років тощо [11, с.12]. Виділені автором ознаки дійсно характеризують особливості соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення, однак, серед них відсутня така важлива ознака, як джерело фінансування – за рахунок Державного бюджету.

Д.Є. Кожевніков у своєму дисертаційному дослідженні визначає такі шість специфічних ознак соціальної допомоги:

1. Нужденність громадянина. Дана ознака, на думку автора, складається з трьох елементів: 1) зв'язок з розміром прожиткового мінімуму; 2) облік всіх доходів і майна особи; 3) облік причин нужденності, які повинні не залежати від особи. 2. Особливий суб'єктний склад державної соціальної допомоги. 3. Безоплатний характер надання. Призначення державної соціальної допомоги не пов'язане з обов'язком одержувача здійснювати будь-які виплати як в минулому, так і в майбутньому. 4. Джерело її фінансування. Вона надається з Державного та місцевих бюджетів. 5. Надання державної соціальної допомоги у вигляді грошових виплат і натуральній формі однача-

сно. 6. Державно-правовий характер, який виражається в закріпленні права на цей вид забезпечення в законодавстві, фінансуванні та наданні його державними органами [12, с.14]. Повністю погоджуючись з автором з визначеними особливостями соціальної допомоги, вважаємо, однак, що для повного розкриття правової природи та сутності соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України, необхідно виділити такі її специфічні ознаки:

1) особлива мета (цільове призначення) соціальної допомоги. На думку авторів В.А. Єршова та І.А. Толмачева, державна соціальна допомога надається з метою: а) підтримання рівня життя малозабезпечених сімей, а також незаможних самотньо проживаючих громадян, середній дохід яких нижче величини прожиткового мінімуму, встановленого законодавством; б) адресного використання бюджетних коштів; в) посилення адресності соціальної підтримки нужденних громадян; г) створення необхідних умов для забезпечення загальної доступності та суспільно прийнятної якості соціальних послуг; д) зниження рівня соціальної нерівності; е) підвищення доходів населення [13, с.65]. При цьому, особливою метою саме соціальної допомоги є забезпечення права на достатній життєвий рівень, не нижчий за прожитковий мінімум, всім громадянам, не залежно від їх попередньої трудової діяльності, страхового стажу та інших умов;

2) прив'язаність розміру соціальної допомоги до прожиткового мінімуму. Прожитковий мінімум – це визначений розмір матеріального забезпечення, який дозволяє підтримувати нормальний рівень життя кожного громадянина. Як зазначає І.В. Гушин, поняття «рівень життя» має широке і вузьке тлумачення. У широкому значенні рівень життя визначається автором, як комплексна характеристика уваги суспільства до людини. Вона синтезує обсяг і структуру споживання; економічні та виробничо-технічні умови праці; кількість і якість вільного часу; протікання демографічних процесів, гарантії матеріального забезпечення членів суспільства і сімей, які мають утрима-

нців, розміри і склад власності громадян, перспективи її розширення, які суспільство надає для всебічного розвитку особистості кожного утримання. У вузькому (конкретному) значенні рівень життя являє собою систему кількісних показників, що характеризують обсяг, ступінь і якість задоволення потреб людини [14, с.253]. Відповідно до Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення, для визначення прожиткового мінімуму враховується середньомісячна вартість основних продуктів харчування, одягу, побутових, комунальних, транспортних та послуг культури [15]. Значним недоліком даної методики, на яку вказують більшість дослідників, є те, що при розрахунку прожиткового мінімуму не враховується вартість медичних послуг, придбання лікарських засобів, а також неадекватність структури споживчого кошику. Дослідники вказують на те, що, якби при визначенні прожиткового мінімуму враховувалась реальна структура та вартість споживчих товарів та послуг, необхідних для достатнього життєвого рівня громадян різної вікової категорії, то видатки бюджету на виплату соціальної допомоги довелось би збільшити як мінімум в три рази [16, с.58]. Таким чином, визначений законодавством розмір прожиткового мінімуму не відповідає реаліям сьогодення та не забезпечує достатнього життєвого рівня;

3) джерелами фінансування соціальної допомоги є кошти Державного бюджету та місцевих бюджетів;

4) призначається та виплачується громадянам, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, або мають не достатній для отримання права на соціальні страхові виплати страховий стаж;

5) правовою підставою виникнення права на соціальну допомогу є потрапляння особи в складну життєву ситуацію з незалежних від неї причин, або під вплив обставин, визнаних державою соціально значущими, якщо такі обставини знижують здатність особи до самозабезпечення. В залежності від таких обста-

вин в законодавстві України визначена велика кількість видів соціальної допомоги.

Отже, соціальна допомога – це особлива форма соціального забезпечення населення України, яка має свої специфічні ознаки. Надання державою права своїм громадянам на соціальну допомогу є важливим напрямком її соціальної політики, як гарантованого захисту від бідності та нужденності кожного, хто з об'єктивних причин потребує матеріальної підтримки. Однак, на сучасному етапі суспільно-економічного розвитку розмір соціальної допомоги в більшості випадків не забезпечує громадянам достатнього життєвого рівня, оскільки прожитковий мінімум, визначений відповідно до законодавства України, не враховує всіх нормальних життєвих потреб людини. Тому, для вдосконалення системи державних соціальних допомог, перш за все, необхідно переглянути методику розрахунку прожиткового мінімуму. Крім того, варто чітко визначити підстави та умови призначення різних видів соціальної допомоги, систематизувати законодавство в цій сфері та привести його у відповідність до міжнародних стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, – 2004. – 1140 с.
2. Дудкин А. С. Социальная помощь как форма общественных отношений (социально-философский аспект): дис. ... кандидата филол. наук : 09.00.11 / Дудкин Артем Сергеевич. – Пенза, 2006. – 213 с.
3. Панченко В. Ю. О понятии социальной помощи в современном обществе / В. Ю. Панченко // СОЦИС. – 2012. – № 5. – С. 13–18.
4. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» : від 21.11.1992 р., № 2811–ХІІ // ВВР України. – 1993. – № 5. – Ст. 21.
5. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 2003. – 895 с.
6. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. / А. М. Колодій,

А. Ю. Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 336 с.

7. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. / М. Д. Бойко. – К. : Олан, 2004. – 312 с.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» : від 27.12.2001 р., № 1751 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 94.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» : від 24.02.2003 р., № 250 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 9. – Ст. 147.

10. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенції з державного бюджету» : від 04.03.2002 р., № 256 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 10. – Ст. 482.

11. Полупанов М. И. Пособия по социальному обеспечению в СССР: учеб. пособие для студентов вузов / М. И. Полупанов. – М. : М-во высш. и сред. спец. образ. СССР. Всесоюз. заоч. юрид. ин-т, 1976. – 64 с.

12. Кожевников Д. Е. Государственная социальная помощь малоимущим гражданам: правовые вопросы : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудовое право, право социального обеспечения» / Д. Е. Кожевников. – Екатеринбург, 2010. – 28 с.

13. Ершов В. А. Право социального обеспечения / В. А. Ершов, И. А. Толмачев. – М. : ГроссМедиа, 2009. – 312 с.

14. Гуцин И. В. Право социального обеспечения : учеб.-метод. комплекс : в 2 ч. Ч. 2. Особенная часть / [И. В. Гуцин и др.] ; под общ. ред. И. В. Гуцина. – Гродно : ГрГУ, 2011. – 667 с.

15. Спільний Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, міністерства економіки України та Державного комітету статистики «Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення» : від 17.05.2000 р., № 109/95/157 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 24. – Ст. 249.

16. Кір'ян Т. Прожитковий мінімум – соціальний стандарт рівня життя / Т. Кір'ян, М. Шаповал // Соціальний захист. – 2001. – № 10. – С. 57–60.

Хомич І. Ю. Особливості соціальної допомоги як форми соціального забезпечення населення України / І. Ю. Хомич // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 717–724 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_118.pdf

Визначено поняття та особливості соціальної допомоги, як форми соціального забезпечення населення України; охарактеризовано її специфічні ознаки та здійснено класифікацію соціальної допомоги.

Хомич И.Ю. Особенности социальной помощи как формы социального обеспечения населения Украины

Определено понятие и особенности социальной помощи, как формы социального обеспечения населения Украины; охарактеризованы специфические признаки и осуществлена классификация социальной помощи.

Khomych I. Y. Features of Social Assistance as a Form of Social Security of the Population of Ukraine

In the article defined the concept and characteristics of social assistance as a form of social security of the population of Ukraine; characterized its specific features and classified social assistance.